

HAMPL, M.: 2005. Bída mezinárodnímho přerozdělování. *CEP Newsletter* 10: 3–5.

HARMS, P. – LUTZ, M.: 2004. The Macroeconomic Effects of Foreign Aid: A Survey. *Discussion Paper – Universität St. Gallen*. 2004 – 2011.

Industrial Development Report 2002/2003 – Competing through Innovation and Learning. United Nations Industrial Development Organization.

JOHNSON, B. – SEGURA-BONILLA, O.: 2001. *Innovation Systems and Developing Countries: Experiences from the SUDESCA Project*. Department of Business, Aalborg University.

MOSEDALE, S.: 2004. Competition, Innovation, and Poverty. *CRC Policy Brief* Institute for Development Policy and Management, The University of Manchester.

SEGER, J. – HINDLS, R.: 1995. *Statistické metody v tržním hospodářství*. Victoria Publishing.

SHIRLEY, M.: 2005. Can Aid Reform Institutions? *Working Paper Series – The Ronald Coase Institute* 6.

World Development Indicators 2005. IBRD/WB.

Corruption Perceptions Index 2005. [cit. 08.02.2006]

<http://www.icgg.org/downloads/CPI_2005.xls>

Corruption Perceptions Index. [cit. 08.02.2006]

<http://www.transparency.org/policy_and_research/surveys_in_dices/cpi>

Historie Afriky 1946 – 2001. [cit. 16.02.2006]

<http://www.iafrika.info/index.php?option=com_content&task=view&id=170&Itemid=43>

LENSINK, R. – WHITE, H.: 2006. *Are There Negative Returns on Aid?*

[cit. 06.01.2006] <<http://www.ub.rug.nl/eldoc/som/e/99E60/99e60.pdf>>

Microsoft Encarta Encyclopédia 2006. DVD-ROM. Redmont, WA: Microsoft, 2005. <<http://msn.encyarta.com>>

The Microfinance Gateway. [cit. 13.10.2005].

<<http://www.microfinancegateway.org/section/faq>>

Wikipedia – The Free Encyclopedia. [cit. 12.09.2005].

<<http://en.wikipedia.org>>

CHUDOBA A BOHATSTVÍ V ARABSKÉM REGIONU: ROZMĚRY ARABSKÉ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁČE

Eva Koňasová

The aim of my paper is to analyze forms of inter-Arab development co-operation. To begin with, we define the notion of the 'Arabian region', including its internal division into particular areas – Maghrib, Mashriq, GCC and LDC countries along the criteria of geographical closeness, available resources, and the level of development. The introduction will continue by a general account of problems related to poverty which represent a challenge for countries of the Arabian region.

The paper will focus above all on Official Development Assistance provided by some countries within the region, both via national funds for development (the Kuwait Fund for Arab Economic Development, the Saudi Fund for Development, the Abu Dhabi Fund for Development) and by means of multilateral – predominantly Arabian – institutions (the Arab Fund for Economic and Social Development, the Arab Bank for Economic Development in Africa, the Arab Gulf Programme for United Nations Development Organization). The paper will provide data on the extent and nature of financial assistance, its regional distribution, potential dependence/independence of the recipient with respect to the assistance, donors' incentives to distribution and the conditionality/unconditionality of assistance in relation to exports etc. Finally, we will assess the efficiency of Arabian financial assistance and possible future improvements.

Podle některých vymezení zahrnuje arabský region pouze státy severní Afriky, Arabského poloostrova a oblasti úrodného půlněsíce. Tento pohled se většinou kombinuje s faktorem islámským. Pro účely této práce arabský region tvoří všechny státy, které jsou členem Ligy arabských států. Jedná se o dvacet dva států z výše jmenovaných oblastí, ale zahrnující mimo jiné také Mauretánii, Somálsko, Súdán, Džibuti a Komory.

Jak uvidíme v následujícím dělení, mezi jednotlivými oblastmi arabského regionu existují značné rozdíly. Zatímco jeden region je hlavním dárcem rozvojové pomoci a je na nejlepší cestě k dosažení všech Rozvojových cílů tisíciletí do roku 2015, druhý region se potýká s nekontrolovatelnou demografickou explozí a zvyšováním nejen počtu obyvatel žijících v chudobě, ale

i podílu obyvatelstva potýkajícího se s existenčními problémy. Tento celek arabských států můžeme rozdělit do čtyř skupin na základě geografické blízkosti, dosažené úrovně rozvoje a dostupných zdrojů:

- **Mašřib:** Alžírsko, Maroko a Tunisko patří do kategorie států s nižším středním příjmem,¹ Libye do kategorie států s vyšším středním příjmem.² V Mašřibu žije pod hranicí chudoby 9,1 % obyvatel.³ V Alžírsku žilo pod hranicí chudoby v roce 1995 22,6 % obyvatel, v roce 1998 pak 12,2 %, v Maroku se podíl chudého obyvatelstva od roku 1991 zvýšil na 19 % v roce 1999 a v Tunisku zůstává podíl stabilní kolem 7,5 %.⁴ Pro Libyi nejsou tato data dostupná. Na tomto příkladě můžeme vidět, že existují značné rozdíly v rámci jednoho regionu. Tento problém se nevztahuje pouze na rozdíly mezi jednotlivými státy, ale také na značné rozdíly v chudobě v rámci určitého státu, zejména pak v porovnání venkova a města.
- **Mašřiq:** Mezi státy Mašřiqu řadíme Egypt, Irák, Jordánsko, Libanon, Palestinu a Sýrii. Odhady podílu obyvatelstva žijícího v chudobě pro rok 2000 hovoří o 15,7 %.⁵ V Jordánsku došlo v letech 1991–1997 ke snížení podílu chudoby z 15,0 na 11,7 %, v Egyptě byl podíl chudoby snížen z 22,9 % v roce 1996 na 16,7 % v roce 2000.⁶ Pro ostatní země nejsou dostupná spolehlivá data. Kromě Libanonu, který se řadí ke státům vyšších středních příjmů, všechny ostatní státy náleží ke skupině nižších středních příjmů. V případě Palestiny a Iráku komplikuje snahu o snížení chudoby současná politická situace.
- **Státy Rady pro spolupráci Zálivu (GCC):** Členskými státy GCC jsou Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty. Sedmý stát Arabského poloostrova Jemen, je zahrnut do následující skupiny. Pro státy GCC neexistují údaje o výskytu chudoby. Všechny státy GCC patří do skupiny vysokých příjmů.
- **Nejméně rozvinuté státy (LDCs):** Čtvrtou skupinu tvoří státy, které neleží sice v jedné geografické oblasti, ale všechny bez výjimky patří mezi nejméně rozvinuté státy světa. Jedná se o státy Džibuti, Jemen, Komory,

¹ Rozmezí pro státy s nižším středním příjmem 826 – 3 255 USD, státy s vyšším středním příjmem 3 256 - 10 065 USD. OECD.

² OECD. DAC List of ODA Recipients.

³ Údaje pro rok 2000. The Millennium Development Goals in the Arab Region 2005. United Nations. New York, 2005.

⁴ Millennium Indicators Database. Country profiles.

⁵ The Millennium Development Goals in the Arab Region 2005. United Nations. New York, 2005.

⁶ Millennium Indicators Database. Country profiles.

Mauretánie, Somálsko a Súdán. Chudoba v těchto státech v roce 2000 postihovala 47 % obyvatelstva.⁷ Zatímco v oblastech Maghribu a Mašřiqu dochází ke kolísání hodnot – mírné zvýšení v Maghribu a mírné snížení v Mašřiqu – v arabských LDCs došlo ve stejném období k téměř zdvojnásobení hodnot ve srovnání s rokem 1990.⁸ Chudoba v tomto i dalších regionech velmi úzce souvisí s nestabilní politickou situací (Palestina, Irák, Súdán), celkovou zaostalostí jednotlivých států a vysokou porodností.

Arabská rozvojová spolupráce

Na poli financování rozvoje zaujímají – co do objemu – první místo mezinárodní instituce, které financuje Západ nebo které jsou založené západními státy. Přesto je potřeba zdůraznit úlohu, kterou arabské státy hrají ve financování rozvoje. Vedle zmíněných „západních“ institucí a aktivit jednotlivých rozvinutých zemí se jedná o jediný další významný zdroj financí pro rozvoj. Ačkoliv jeho objem nedosahuje výše prvního zdroje, jedná se o značné částky. Je velmi důležité zmínit velkorysost některých arabských států ve financování rozvoje vzhledem k jejich hrubému domácímu produktu. Průměrný objem roční zahraniční finanční pomoci Saúdské Arábie je 3,74 % její HDP (Weidnitzer, 1995), což je téměř šestkrát více, než jaký cíl stanovila OSN pro rozvinuté země. Arabské státy distribuují finanční rozvojovou pomoc několika způsoby:

- Dvoustanné dohody. Finanční prostředky jsou získávány každoročně z rozpočtu jednotlivých států a přerozdělovány ministerstvem financí nebo zahraničí jednotlivým státům podle preferencí vlády nebo vládnoucí rodiny.
- Rozvojové aktivity a jejich financování prostřednictvím národních fondů rozvoje jednotlivých států. Tento způsob rozvojové pomoci je rozšířen zejména v oblasti Zálivu.
- Rozvojová pomoc, která je poskytována nadnárodními (regionálními) arabskými finančními institucemi, zabývajícími se rozvojem.
- Nevládní rozvojová spolupráce. Tato spolupráce je realizována nevládními organizacemi arabské komunity. Předpokládá se, že značná část finančních prostředků na rozvoj proudí právě těmito neoficiálními cestami. Vzhledem k tomu, že mnoho těchto prostředků je záměrně neoficiálních nebo tajných, je velmi složité odhadovat jejich celkový objem.

⁷ The Millennium Development Goals in the Arab Region 2005. United Nations. New York, 2005.

⁸ Ibid.

– Finanční příspěvky do mezinárodních organizací, které se soustředí na rozvojovou spolupráci nebo na financování rozvoje (Weidnitzer, 1995).

Arabské rozvojové instituce

První arabské rozvojové instituce začaly vznikat na konci 60. a začátku 70. let v zálibových monarchiích. Jejich vznik úzce souvisel se zvýšením příjmů států z ropy. Tyto státy – zejména Kuvajit, Spojené arabské emiráty a Saúdská Arábie – jsou dosud hlavními dárci/poskytovateli rozvojové pomoci ostatním arabským státům, regionálním rozvojovým fondům a mezinárodním organizacím. Mezi poskytovatele ODA patří vedle zmíněných států také Alžírsko, Katar a Libye (Weidnitzer, 1995).

Instituce rozvojové spolupráce můžeme v tomto případě rozdělit na instituce národní a nadnárodní:

- **Národní instituce** reprezentuje Kuvajtský fond pro arabský hospodářský rozvoj, Saúdský fond pro rozvoj a Fond Abú Dhabí pro rozvoj.
- **Nadnárodní arabské instituce** (nebo také regionální, případně multilaterální) je vhodné alespoň teoreticky rozdělit na dvě podskupiny. První tvoří výlučně arabské instituce zabývající se rozvojem. Druhá skupina zahrnuje instituce, které jsou dotovány výhradně nebo převážně arabskými státy, ale jsou kryty větší nadnárodní organizací nebo s ní úzce spolupracují.

Do první skupiny patří: Arabský fond pro hospodářský a společenský rozvoj, Arabská banka pro hospodářský rozvoj v Africe, Islámská rozvojová banka, Arabský úřad pro investice do zemědělství a jeho rozvoj, Koordinační sekretariát pro arabský národní a regionální rozvoj. Druhou skupinu reprezentuje Arabský program Zálivu pro rozvojové organizace Spojených národů a OPEC fond pro mezinárodní rozvoj.

V následujícím výčtu arabských rozvojových institucí se snažíme poskytnout základní charakteristiku jednotlivých institucí. Pokud jsou data dostupná, charakteristika zahrnuje informace o založení fondu, jeho organizační strukturu, formy rozvojové spolupráce, kterou fond poskytuje (půjčky, granty, technická spolupráce, spolufinancování dalších rozvojových organizací); její trvání a podmínky získání, informace o možných geografických či jiných omezeních; v závěru poskytujeme přehled podporovaných projektů, členění geograficky nebo sektorově a celkový objem vynaložených prostředků.⁹

⁹ Pokud není uvedeno jinak, údaje uváděné v přehledu jsou získány z oficiálních internetových stránek jednotlivých institucí. Všechny zdroje jsou uvedeny v bibliografii na konci článku.

Arabské národní rozvojové instituce

Kuvajtský fond pro arabský hospodářský rozvoj

Bezprostředně po získání nezávislosti zřídil Kuvajit (1961) na podnět ministra financí šejcha Jaber al-Ahmad al-Sabáh a se souhlasem emíra Kuvajtu šejcha Abdullah al-Salem al-Sabah Kuvajtský fond pro arabský hospodářský rozvoj (KFAED). Cílem fondu byla administrace financí na rozvoj ostatních arabských zemí. V roce 1974 bylo zrušeno omezení na arabské země a na-
dále se o finanční pomoc mohou ucházet všechny rozvojové země. V roce 1991 po irácké invazi došlo k významnému posunu a rozšíření v poskytování pomoci státům, které vyjádřily Kuvajtu politickou nebo vojenskou podporu. Do sféry financovaných projektů se tak zařadily i například země z karibské oblasti.

Kuvajtský fond byl prvním rozvojovým fondem, který založila rozvojová země a dosud si v arabském prostředí udržuje pozici průkopníka na poli rozvojových financí. Velmi úzce spolupracuje se Světovou bankou, různými výbory OSN a arabskými a islámskými fondy a bankami, do jejichž rozpočtu výrazně přispívá.

Fond je řízen správní radou, v jejímž čele zasedá předseda vlády. Až do roku 2003 zmocňoval dalšími kroky ministra financí, od roku 2003 tuto činnost zastává ministr zahraničních věcí.

Pravidla pro rozdělování rozvojové pomoci jsou určována vládnoucí rodinou al-Sabáh. KFAED neuvádí žádné preferenční sektory nebo země, kam by rozvojová spolupráce měla směřovat. Kuvajtský fond posuzuje projekty jednotlivě. Způsob, jakým je rozvojová pomoc rozdělována, je důsledkem spíše žádostí rozvojových států o pomoc než propracované rozvojové politiky státu.

Rozvojové aktivity KFAED zahrnují půjčky, granty, technickou spolupráci a příspěvky mezinárodním organizacím. Granty jsou určeny pro vytvoření studií proveditelnosti, půjčky na financování rozvojového projektu. Doba splatnosti pro půjčky je 22–30 let, s dodatečnou lhůtou na splacení 2–10 let. Úroková sazba činí 1,5 %–4 %, podíl financování projektu nepřesahuje 50 % celkových nákladů.¹⁰

Od doby vzniku do dubna 2006 kuvajtský fond poskytl 697 půjček v hodnotě 3603,629 milionů KD¹¹ do 101 zemí světa. Z toho 269 půjček v hodnotě 1885,395 milionů KD směřovalo do arabských zemí, 120 půjček v hodnotě

¹⁰ *Arab and Islamic Development Funds and Financial Institutions: A Guide for Canadian Business.* Department of Foreign Affairs and International Trade, 2002.

¹¹ Kuvajtský dinár je 3,41 USD.

365,668 miliónů KD do západoafrických států, 92 půjček v hodnotě 273,973 miliónů KD do zemí střední, jižní a východní Afriky. Zbývající půjčky byly poskytnuty zemím z oblastí Asie, Latinské Ameriky, Pacifiku a Evropy. Z celkového počtu 697 půjček 111 směřovalo do zemědělství, 291 do dopravy, 120 do energetického sektoru, 61 do průmyslu a 67 do vodohospodářství.

Kuvajtský fond dále poskytl 160 grantů v hodnotě 70,370 miliónů KD různým zemím světa. Z tohoto objemu 68 grantů v hodnotě 44,890 miliónů KD bylo určeno pro arabské země. Kuvajtský fond poskytuje granty také mezinárodním institucím. Celková částka příslibená kuvajtským fondem různým rozvojovým institucím k dubnu 2006 je 328,679 miliónů KD, z čehož 291,726 miliónů KD již bylo vyplaceno. Nejvyšší příspěvek dostává Arabský fond pro hospodářský a společenský rozvoj, druhý nejvyšší příspěvek je určen pro Mezinárodní rozvojovou asociaci. Dalšími příjemci příspěvků jsou Africký rozvojový fond, Arabská banka pro ekonomický rozvoj v Africe, Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj.

O financování z prostředků kuvajtského fondu může požádat národní vláda, místní správa, veřejné instituce, rozvojové instituce a podniky a soukromé společnosti z rozvojových zemí, pokud jejich činnost má pozitivní dopad na rozvoj a nejsou zaměřeny čistě na zisk.

Saúdský fond pro rozvoj

Saúdský fond pro rozvoj (SDF) byl založen královským výnosem číslo M/48 dne 1. září 1974, fungovat začal až v březnu 1975. Základním cílem fondu je účast na financování rozvojových projektů pomocí poskytování půjček. Upřednostňovány jsou nejméně rozvinuté státy a státy z kategorie s nízkými příjmy. V roce 1999 byla na žádost rady ministrů Saúdské Arábie upravena charta SDF a jako jeden z cílů tohoto fondu byla zařazena podpora exportu domácího neropného zboží pomocí poskytování úvěrů a pojistek. Tímto krokem přestal SDF být čistě rozvojovou institucí.

Fond je řízen šestičlennou správní radou, jíž předsedá ministr financí. Za realizaci rozhodnutí rady a jednotlivých projektů je odpovědný výkonný ředitel fondu. Příspěvky fondu na rozvojové projekty jsou poskytovány formou půjček na základě přímé dohody s vládou rozvojové země. Mezi základní podmínky pro poskytnutí půjčky patří:

- Ekonomická a společenská proveditelnost projektu přijatelná pro saúdský fond.
- Půjčka by měla být vyplacena a splácena v saúdských rijálech.
- Celková částka půjčky by neměla přesáhnout 5 % kapitálu fondu a 50 % celkových nákladů projektu, který je financován.

– Celková částka půjček jedné zemi by neměla nikdy přesáhnout 10 % kapitálu fondu.

Splatnost půjčky je 20–50 let, s dodatečnými lhůtami 5–10 let. Průměrný úrok se pohybuje mezi 1–2,5 %.¹²

Od založení fondu do roku 2004 bylo podepsáno 379 dohod o bezúročné půjčce, které spolufinancovaly 369 rozvojových projektů v 68 zemích světa. Celková částka těchto dohod dosahovala 24807,67 miliónů SR.¹³ Z tohoto počtu 223 dohod bylo podepsáno s 39 africkými zeměmi. Druhou nejpoprovanější oblastí jsou asijské země. S 24 asijskými státy byly podepsány dohody o poskytnutí 12311,94 miliónů SROV.

Největší podíl prostředků – 32,3 % – byl věnován do dopravy a komunikačních technologií. Na druhém místě s 20 % stojí energetický sektor, třetí místo s 19,9 % zaujímají projekty společenské infrastruktury (podle definice saúdského fondu se jedná o oblast vodohospodářství, školství a bytovou výstavbu a zdravotnictví). Na čtvrtém místě stojí s 18 % zemědělství a 7 % půjček bylo zaměřeno na průmysl.

Fond Abú Dhabí pro rozvoj

Rozvojová spolupráce ve Spojených arabských emirátech probíhá ve větší míře na úrovni jednotlivých emirátů než na úrovni národní. Nejvýznamnějším dárce rozvojové pomoci je emirát Abú Dhabí, kde sídlí i většina vládních institucí a který v roce 1971 vytvořil Fond Abú Dhabí pro arabský hospodářský rozvoj (ADFD). Po změně stanov roku 1974 a rozšíření působnosti i na nearabské země byl fond přejmenován na Fond Abú Dhabí pro rozvoj.

ADFD je řízen správní radou, výkonnou komisí a generálním ředitelem. Všichni členové správního vedení jsou zároveň státními úředníky. Předsedou rady je korunní princ, který udává politická doporučení.

Cílem fondu je pomocí nejméně rozvinutým státům prostřednictvím půjček, záruk, grantu technické spolupráce nebo navýšení podílu základního kapitálu projektu. Lhůtu splatnosti a podmínky půjčky určuje rada ředitelů pro každý jednotlivý projekt. Většinou se pohybuje mezi 10 a 25 lety, úroková sazba činí 2 až 6 % výše půjčky. Půjčku může získat vláda státu, ale i soukromá společnost a veřejná instituce, pokud má záruku své vlády.¹⁴

¹² *Arab and Islamic Development Funds and Financial Institutions: A Guide for Canadian Business.* Department of Foreign Affairs and International Trade, 2002.

¹³ Saúdský rijál je 3,7 USD.

¹⁴ *Arab and Islamic Development Funds and Financial Institutions: A Guide for Canadian Business.* Department of Foreign Affairs and International Trade, 2002.

V současné době projekty fondu pokrývají 47 zemí Asie a Afriky. Doposud 81 % půjček a jejich příslibů směřuje do arabských zemí, do ostatních zemí Afriky a Asie 20 %.¹⁵ Fond nezvyšuje žádný sektor, ale větší část projektů se soustřeďuje na budování infrastruktury, zemědělství a průmysl. Z dalších sektorů je zastoupena doprava, vodohospodářství, rybolov a rozvoj venkova.¹⁶

Multilaterální arabské rozvojové instituce

Tyto instituce představují koordinovanou snahu arabských států poskytovat rozvojovou pomoc. Kromě dále pojednávaných institucí se částečně financováním rozvoje zabývá i Arabský měnový fond a Společnost pro poskytování mezi-arabských investičních záruk.

Arabský fond pro hospodářský a společenský rozvoj

Hospodářská a společenská rada Ligy arabských států (LAS) se shodla na vytvoření Arabského fondu pro hospodářský a společenský rozvoj (AFESD) v roce 1968. Roku 1971 byla tato dohoda schválena generálním sekretariátem LAS. Správní rada se poprvé sešla v roce 1972 a fond začal svou činnost roku 1974. AFESD je arabská regionální finanční instituce. Jejím cílem je podpora hospodářského a společenského rozvoje arabských zemí skrze:

- Financování hospodářských rozvojových projektů. Poskytovány jsou půjčky s nízkým úrokem vládám a veřejným podnikům a společnostem. Přednost je dáována projektům s celoarabským dosahem.
- Poskytování rozličných finančních služeb pro projekty soukromého sektoru ve členských státech.
- Zakládání účelových fondů a jejich správa za účelem, k němuž byly vytvořeny.
- Podpora přímých i nepřímých investic do arabského rozvoje.
- Poskytování odborných znalostí a služeb technické spolupráce pro různé sféry arabského hospodářského rozvoje.

Nejvyšším správním orgánem je rada guvernérů. Správní rada provádí jednotlivé operace fondu, tak jak jí byly delegovány radou guvernérů. Předseda správní rady a generální ředitel jsou jmenováni radou guvernérů na pětileté období.

Od doby vzniku do roku 2004 AFESD poskytl svým členům půjčky na infrastrukturální projekty, které zahrnují energetický průmysl, dopravu a telekomunikace a vodohospodářství a to ve výši 3008,9 milionů KD, což je

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

63 % všech půjček. 27 % půjček směřovalo do výrobního sektoru, zejména zemědělství a průmyslu. Na projekty sociální, zahrnující vzdělání, zdravotnictví, bydlení, bylo vynaloženo 9 % půjček. AFESD od doby svého vzniku do roku 2004 poskytl 761 grantů v celkové hodnotě 105,2 milionů KD. Z tohoto počtu 375 grantů směřovalo do arabských zemí. Tyto granty byly využity na institucionální podporu a školení ve specializovaných vzdělávacích institucích, na výzkum a studie ekonomického a společenského rozvoje, na financování studií proveditelnosti, příprav projektů a setkání a semináře.

Arabská banka pro hospodářský rozvoj v Africe

Arabská banka pro hospodářský rozvoj v Africe (BADEA) byla založena usnesením vlády členských zemí LAS roku 1974, svoji činnost zahájila roku 1976. Banka je nezávislá mezinárodní instituce s plnou autonomií v administrativních a finančních záležitostech. Byla vytvořena pro posílení ekonomické, finanční a technické spolupráce mezi arabskými a africkými zeměmi. Banka má mandát k finanční pomoci hospodářskému rozvoji nearabských afrických států, má posílit příspěvky arabského kapitálu do afrického rozvoje a poskytovat technickou spolupráci nutnou k rozvoji afrických států. Mezi arabské státy finančně podporují cí činnost banky patří všechny státy LAS s výjimkou Komor, Džibuti a Jemenu.

Mandát BADEA zahrnuje půjčky a garance místním nebo regionálním institucím podílejícím se na financování rozvoje, finanční spolupodílení se na významných hospodářských projektech zejména v oblasti průmyslu a zemědělství, poskytování technické a finanční pomoci při zjišťování příležitostí, které napomáhají hospodářskému rozvoji, příprava programů a projektů, odhadování jejich finanční náročnosti a další aktivity technické spolupráce.

O finanční pomoc mohou žádat nearabské státy Afriky, jejich provincie nebo organizace. Dále pak veřejné či soukromé společnosti, jejich většinový vlastník, vláda arabské země nebo její obyvatel, přičemž jejich činnost je prováděna na území Afriky. O podporu se mohou ucházet i smíšené arabsko-africké společnosti s potřebou dofinancování určitého projektu.

Banka je řízena radou guvernérů, do které každý přispívající stát volí jednoho člena a jeho zástupce. Stejně tak jako většina arabských institucí BADEA neposkytuje u projektů větší část než 50% jejich celkových nákladů a spolufinancování arabské banky by nemělo přesáhnout částku 15 milionů USD.¹⁷ Podle sektorového roztržení půjček BADEA poskytl 50 % půjček na projekty v oblasti dopravy a infrastruktury a 31 % na zemědělské projekty.¹⁸

¹⁷ *Arab and Islamic Development Funds and Financial Institutions: A Guide for Canadian Business.* Department of Foreign Affairs and International Trade. 2002.

¹⁸ Ibid.

Islámská rozvojová banka

Přestože Islámská rozvojová banka (IsDB) není institucí čistě arabskou, je však zahrnuta do našeho přehledu, neboť dvě třetiny jejího kapitálu poskytují arabské země (Weidnitzer, 1995). Deklarace záměru založení islámské rozvojové banky byla schválena radou ministrů financí muslimských zemí v roce 1973, v roce 1975 banka zahájila svou činnost. Cílem banky je napomáhat hospodářskému a společenskému pokroku v členských zemích, v muslimských komunitách a mimo ně v souladu s ustanoveními islámského práva. Mezi další cíle banky patří snižování chudoby, podpora vědy a technologií, posílení spolupráce mezi členy banky za podpory rozvojových partnerů. Mezi priority IsDB patří: lidský rozvoj, zemědělství a potravinové zabezpečení, infrastruktura, obchod mezi členskými zeměmi, rozvoj soukromého sektoru, výzkum a rozvoj v oblasti islámské ekonomiky, bankovníctví a finance.

Členem IsDB se může stát země, která je členem Organizace islámské konference, zaplatí příspěvek do kapitálu banky a souhlasí s podmínkami a požadavky, které určí rada guvernérů. V současné době má banka 56 členů.

Aktivity a politika banky jsou řízeny radou guvernérů. Každá členská země jmenuje jednoho guvernéra a jeho zástupce. Síla hlasu guvernéra je úměrná výši podílu jeho země na kapitálu banky.

IsDB poskytuje několik druhů financování projektů. Mezi zvýhodněné patří půjčky a technická spolupráce, mezi běžné pak například leasing a prodej na splátky. Při poskytování půjček jsou zvýhodněny členské země se statutem LDCs (80 % zvýhodněného financování banky získávají tyto země).

Arabský úřad pro investice do zemědělství a jeho rozvoj

Arabský úřad pro investice do zemědělství a jeho rozvoj (AAID) je investiční organizace 19 arabských států, která se podílí na zlepšení potravinového zabezpečení a zvyšování potravinových produkce členských zemí. Podporované aktivity zahrnují rektivaci půdy, rostlinnou a živočišnou výrobu, rybolov; přepravu, uskladnění, zpracování, marketing a export zemědělských výrobků a výzkum.

Úřad byl založen dvanácti arabskými zeměmi roku 1976 a činnost zahájil v roce 1977. Největšími příspěvateli do základního kapitálu úřadu byla Saúdská Arábie a Kuvajt, následují Spojené arabské emiráty, Súdán a Irák. Úřad je řízen radou podílníků a správní radou. V obou má každý členský stát svého zástupce.

Arabský program Zálivu pro rozvojové organizace Spojených národů

Arabský program Zálivu (AGFUND) vznikl roku 1980 a sídlí v Saúdské Arábii. Prostředky fondu pocházejí z Bahrajnu, Kataru, Kuvajtu, Ománu, Saúdské Arábie a Spojených arabských emirátů. Fond poskytuje granty různým výborům OSN a arabským nevládním organizacím na podporu humanitárních projektů. Podporované projekty pokrývají oblasti zdravotnictví, výživu, vzdělání, projekty pro zdravotně postižené a životní prostředí. Většina prostředků směřuje k matkám a dětem.

Prezidentem fondu je princ Talál bin Abdulazíz, členstvo správní rady tvoří zástupci zakládajících zemí. Od vzniku programu do roku 1998 bylo financováno 893 projektů 19 výborů OSN, mezinárodních, regionálních a národních institucí a 167 nevládních organizací. Program se podílel také na 23 operacích nouzové humanitární pomoci. Projekty zahrnovali 125 rozvojových zemí a jejich hodnota byla 200 miliónů USD.

OPEC fond pro mezinárodní rozvoj

OPEC fond pro mezinárodní rozvoj (OFID) je mezivládní finanční instituce založená členskými zeměmi OPEC (1976) s cílem prohlubovat jejich spolupráci s dalšími rozvíjejícími se státy jako výraz jiho-jihní solidarity. OFID poskytuje finanční pomoc ve formě půjček na rozvojové projekty nebo programy a půjčky na podporu platební bilance. Dále poskytuje granty na technickou spolupráci, potravinovou pomoc, výzkum a vzdělání a humanitární pomoc pro krizové situace. Přispívá do rozpočtu rozvojových institucí a podílí se na financování aktivit soukromého sektoru v rozvojových zemích. Zdroje OFID jsou získávány dobrovolnými příspěvky OPEC zemí a zisky z jeho činnosti.

O pomoc mohou žádat rozvojové země s výjimkou zemí OPEC. Upřednostňovány jsou LDCs. Dopusud se aktivity OFID dotkly 119 zemí světa a mnoha vládních, nevládních, národních i mezinárodních rozvojových organizací. K březnu 2006 dosáhla celková rozvojová pomoc fondu 7961,6 miliónů USD.

Závěrem se krátce zmíníme o společných charakteristikách arabských rozvojových institucí, jejich koordinačních snahách a pravděpodobných motivech pro poskytování rozvojové pomoci:

- Původně byly arabské rozvojové instituce založeny s cílem pomoci ostatním arabským nebo muslimským (IsDB) státům. Toto omezení bylo u mnoha institucí v polovině 70. let zrušeno, ale i přesto většina rozdělovaných financí směřuje do arabského regionu.

- Politické události (válka v Zálivu, palestinský problém) do značné míry ovlivňují geografické rozdělení rozvojové pomoci.
- Podmínky půjček jsou přívětivější u jednotlivých národních fondů než u regionálních institucí.
- S výjimkou SDF, arabská finanční pomoc je nevázaná (například na podporu exportu apod.).

– Nejčastěji dotované programy jsou ze sektorů: infrastruktura, energetika, zemědělství. Pouze AGFUND se specializuje na společenské projekty („soft sectors“ – vzdělání, zdravotnictví atd.).

Pro koordinaci aktivit jednotlivých institucí byl v roce 1975 založen Koordinační sekretariát pro arabské národní a regionální rozvojové instituce. Sekretariát funguje pod patronací AFESD a sdružuje ADFD, KFAED, SDF, AFESD, BADEA, IsDB a OFID. Tyto organizace se od vzniku sekretariátu scházejí každého půl roku, vždy střídavě v sídlech jednotlivých institucí. Sekretariát se soustředí zejména na standardizaci a sjednocení základních dokumentů a postupů rozvojové spolupráce a na otázky spolufinancování dalších rozvojových institucí (Weidnitzer, 1995). Koordinační sekretariát shromažďuje údaje o rozvojových aktivitách jednotlivých institucí a vydává jejich statistický přehled.¹⁹

Arabské rozvojové instituce (KFAED, SDF, OFID) zdůrazňují, že jejich finanční pomoc je určena potřebným, zejména pak LDCs. Přesto v distribuci finančních prostředků můžeme spatřovat určité preference dárcovských států:

- Arabské státy – vyjadřují tradiční historické a kulturní spojení, z pohledu arabských analytiků také výraz „arabské solidarity ... s jejich chudšími bratry“ (Neumayer, 2002). Činnost AFESD zahrnuje pouze arabské státy.
- Africké státy – geografická blízkost, budování africko-arabského partnerství, prohlubování historických vazeb arabských a afrických států, výraz pomoci kontinentu, nejhůře postiženému chudobou a zaostalostí.
- Islámské státy a islámské komunity mimo ně – aktivity IsDB jsou omezeny pouze na islámské státy a komunity. Rozvojová pomoc tak nabývá náboženského charakteru.

Velmi často se také hovoří o vlivu politických rozhodnutí na rozdělování finanční pomoci, zejména pak o bezpečnostní politice států, která je vyjadřována finanční pomocí pro politické partnery.

¹⁹ Coordination Secretariat: 1998. *Financing operations – Cumulative Summary*. Kuwait City: Arab Fund for Economic and Social Development.

Literatura a prameny

- AAAIID – Arab Authority for Agricultural Investment and Development. <http://www.aaaid.org/>
- AFESD – Arab Fund for Economic and Social Development <http://www.arabfund.org/>
- AGFUND – Arab Gulf Programme for United Nations Development Organizations. <http://www.agfund.org/>
- Arab and Islamic Development Funds and Financial Institutions: A Guide for Canadian Business*. Department of Foreign Affairs and International Trade. 2002. http://www.infoexport.gc.ca/ifinet/arab_guide-e.htm
- BADEA – Arab Bank for Economic Development in Africa. <http://www.badea.org/en/map.html>
- Fund for International Development. <http://www.opecfund.org/>
- IsDB – Islamic Development Bank. <http://www.isdb.org/Jeddah:>
- KFESD – Kuwait Fund for Arab Economic Development. <http://www.kuwait-fund.org/e/index.asp> Kuwait City:
- MCKINNON, Michael: 1997. *Friends in Need-The Kuwait Fund in the Developing World*. I. B. Tauris.
- Millennium Indicators Database. Country Profiles. <http://unstats.un.org/unsd/mi/mi.asp>
- NEUMAYER, Eric: 2002. *Arab-Related Bilateral and Multilateral Sources of Development Finance: Issues, Trends, and the Way Forward*. United Nations University Press.
- Objectives, Organization, Instruments*. German Development Institute. OECD. DAC List of ODA Recipients. <http://www.oecd.org/dataoecd/43/51/35832713.pdf> OFID – OPEC SDF – Saudi Development Fund. <http://www.sfd.gov.sa/>
- The Millennium Development Goals in Arab Countries: Towards 2015: Achievements and Aspirations*. United Nations Development Programme, 2003.
- The Millennium Development Goals in the Arab Region 2005*. United Nations, 2005.
- WEIDNITZER, Eva: 1995. *Development Cooperation of Arab Donors: Objectives, Organisation, Instruments*. Reports and Working Paper 7/1995, German Development Institute.